

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת מטות

א. תורת משה - האלשיך הקדוש. פרק כב' פסוקים טו'-טז':

כי
כח הטומאה שנעשה בחטא ההוא ישוב לטמא
עוד בקבע, כי עבירה גוררת עבירה. זהו כפול
מהר ימהרנה שהן שתי עבירות אחרות וזה
יהיה כמהירות. וזה נרמז בלשון גם כן באומר
מהר חסר וי"ו, כי מהר תשוב העבירה ההיא
להחטיאו עוד פעמים.

(טו) ומה תקנתו. הלא הוא אם מאן הנפש
הזאת לחטא שנית, כי תשים מצחה נחושה
לעומת מצחו, אז בשכר זאת שבא ליטהר
ולכבוש את יצרו גם ימאן אביה הוא יתברך
לתתה לו. כי גם הוא יתברך יעביר טומאת
החטא ההוא מן העולם, כי מעביר ראשון ראשון
ויעזרנה לבלתי תחטא עוד. ולא זה בלבד כי אם
שלא יחשיבנה בשוכה מחטאה גרועה מיתר
נפשות שלא חטאו מעולם, כי אם כסף וחשק
יהיה לו יתברך שקול בר בד כמוהר שנותן
הוא יתברך לכתולות, הם נפשות שלא טעמו
טעם חטא כן יחשיב לה הוא יתברך בשוכה
מהראשון.

וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב
עמה מהר ימהרנה לו לאשה. אם מאן ימאן
אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולת
(כב ט"ז).

(טו) הנה דרך היצר הרע לפתות את האדם
לטמא נפשו. אך זה דרכו יתברך כי עד שלשה
פשעי ישראל מעביר ראשון ראשון. ועל כן אשר
חננו ה' דעה ובינה והשכל, מעת חטא פעם
ראשונה יזהר לבלתי שוב שנית, כי אז עדיין לא
החזיק היצר הרע בו בעצם, יקל להתאמץ נגדו,
ואז יעזרנו ה' עזר גדול לבלתי יחטא, ויהיה
לו כל כך אהבה עמו כאלו לא חטא מעולם.
וזה ירמזו כי יפתה איש, הוא היצר הרע,
בתולה היא נפש אדם להחטיאה, ועדיין לא
אורשה כי לא היחלה להתחבר בו כי לא חטאה
עדיין. ועם כל זה ושכב, שהטיל בה זוהמת
טומאת עבירה, עמה שטימאה כי החטיאה פעם
אחת. והנה עבירה זו מהר ימהרנה לו ליצר
הרע לאשה לשכב אצלו להיות עמו תמיד.

מלכה

1. פרשנו, כמו במקומות נוספים בפירושו, מתייחס כאן לאליאזריה על צורות חטאי האדם ודרכי התאונה הקב"ה, מה מביאו לכך?
2. האם הוא זנח את פשטי הכתוב או מוסיף עליהם?
3. התוכל להסביר הלשונות איך פרשנו מסביר את התהליך ואת התאונה האפשרית?
4. מה הקב"ה "נותן הנדמנות" לאדם?

* * *

[טו] וכי יפתה איש: על הרוב אין אדם מפתה בערה בתולה הראויה כפי כבודו להינשא לו, כי אם היה כן, היה שואל אותה לנשואין; אבל הנכבדים בעיניהם בראותם את בנות האדם כי טובות הנה ויתאוו להן, יפתו אותן לשכב עמהן, ויידרו להן נדרים ללקחם לנשים, ובזה תתרצה הנערה הבתולה כדי להינשא לאיש נכבד, והוא לא כן יחשוב ולבבו לא כן ידמה, אלא למלאות בה תאוותו ולעזבה; ע"כ ציוותה התורה שהמפתה מהור ימהרנה לו לאשה וייקחה בנשואין, אעפ"י שלא תהיה בת גילו; אך אם יקרה הדבר בהפך, שתהיה הנערה נכבדת מן המפתה אותה, ולכן מאן ימאן אביה לתתה לו לאשה, אז כסף ישקול האיש לאביה כמוהר הבתולות לפי שפסל אותה בעיני הבחורים (דון יצחק).

ב. השד"ל

פרק כב' פסוקים טו', טז':

21...

משפטים

מהור

ימהרנה לו לאשה: ייקחנה לו לאשה, וייתן לאביה כמוהר הבתולות, מה שהיו אחרים נוטנים לאביה לקחת את בתו אם היתה בתולה, והמוהר הוא (לדעת רז"ל כתובות י" ע"א; ל"ח ע"ב) חמישים כסף האמורים באונס (דברים כ"ב כ"ט). ורש"י פירש יכתוב לה כתובה, אבל הכתובה תקנת חכמים היא כדי שלא תהא קלה בעיניו לגרשה.

[טז] כסף ישקול כמוהר הבתולות: כי פסלה בעיני הבחורים, וקשה הוא לאביה למצוא מי שייקחנה ויתן לו מוהר ומתן בגללה, ע"כ יתן לו המפתה מה שהפסידו. והנה חסה התורה על האב שיוכל למאן לתיתה לו בלתי שיפסיד המוהר, שלולא כן, היה איש עני מפתה בתו של עשיר, והיה נושא בתו בלא מוהר על אפו ועל חמתו של האב.

אלות

1. **קטע הראשון - הפנוי על דעת הארמא - אפרט פרטנו את שתי האפריות**
2. **הפיתוי, התוכף להספיר?**
3. **מה מביאו לפרש כק?**
4. **מה ההבדל בין מוהר לבין כתובה ומה המקרה כאן?**
5. **למה מביא לפרש ומה חוש פרטנו את הדין לא היה כק?**

* * *

(יז) מכשפה לא תהיה. ענין הכשוף הוא חבור דברים חלוקים זה מזה וכאשר יחבר אותם הדברים למטה זה עם זה כן יתחברו ויתערבו הכחות אשר למעלה זה עם זה ותצא מביניהם פעולה נפלאה נכרית, ואיסור כלאים גוטה לזה קצת⁷⁶ כי הוא מערבב הכחות למעלה אשר הפרוד והרחוק ראוי בהם, והחבור בהם מזיק מאד. והנה חרטומי מצרים עיקר חכמתם היה ענין הכשוף והיו עושים בהם דברים נפלאים בדרך טבע⁷⁷. ודרשו רז"ל⁷⁸: למה נקרא שמן כשפים, שמכחישים פמליא של מעלה. והכחשת הפמליא הוא⁷⁹ כשאדם עושה למטה הרכבת דברים שהם הפך הכחות הפשוטים הנגזרים בתנועת הגלגלים ובגורת עירין שהם * נפש להם, והם הנקראים, פמליא של מעלה, וראוי לאדם שיניח העולם שיתנהג כמנהגו וכפי טבעו הפשוט שהוא רצון בוראו יתברך שבראו כן, ואם תתעסק בכשפים יש בזה צד הכחשה.

ג. רבינו בחיי.

פרק כב' פסוק יז:

אלות

1. **איך הוא מספיר את ענין הכישוף והאם הוא נאמין בו?**
2. **מה עלו חרטומי מצרים?**
3. **מה ואיך זה אורט "להכחשת פמליא של מעלה"?**
4. **מהו הדמיון עם כלאים לכל זה?**

* * *

יב. דָּבָר אַחֵר: לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה - הַדָּא הוּא דְכְתִיב: (משלי י"ט, ז) 'מְלִיחָה ה' חֲזוֹן דָּל וְגַמְלוֹ יִשְׁלַם לוֹ'; * עַד הֵיכָן? (שם כ"ז) 'עֲבָד לַיהוָה לְאִישׁ מְלִיחָה'. דָּבָר אַחֵר: 'אַתְּ הָעֵינִי עִמָּךְ' - אֵין בְּעוֹלָם קָשָׁה מִן הָעֵינִי, שֶׁהוּא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרֵין שֶׁבְּעוֹלָם. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַיִּסּוּרֵין לְצַד אֶחָד, וְהָעֵינִי לְצַד אֶחָד, רְצוֹנָה לִידַע, בּוֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהִיא הַשָּׁטָן מְקַטְרֵג אֵיבֹב לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר לוֹ: נָתַתְּ לוֹ מָמוֹן וּבָגִים וְאַתָּה חָס עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (איוב א. י) 'הֲלֹא אֶתָּה שָׂכַתְּ בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְאוֹמֵר: (שם ש"ט) 'הֲחַנּוּם יֵרָא אֵיבֹב אֱלֹהִים', (שם ש"ט, יא) 'וְאוֹלָם שָׁלַח נָא יָדְךָ'. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מָה אֶתָּה רוֹצֵה, עֵינִי אוֹ יִסּוּרֵין? אָמַר לוֹ אֵיבֹב: רַבּוֹן הָעוֹלָם, מְקַבֵּל אֲנִי עָלֶי כָּל יִסּוּרֵין שֶׁבְּעוֹלָם וְלֹא עֵינִי; כְּשֶׁאֲצַא לְשׂוּק וְאֵין בְּיָדִי פְרוּטָה לְקִנּוּת, מָה אֲכַל? בֵּינָן שְׂנֵיתִסֵּר מִה כְּתִיב - הַתְחִיל צוֹחֵם כְּנֵגַד מִדַּת הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם כ"ג, ג) 'מִי יִתֵּן יָדְעֵתִי וְאֶמְצָאָהּ'. אָמַר לוֹ אֱלֹהֵינוּ: מָה אֶתָּה צוֹחֵם, לֹא אֶמְרָתְּ שְׂאִינְךָ מִבְּקַשׁ הָעֵינִי אֶלֶּא הַיִּסּוּרֵין, לֹא אֶתָּה שֶׁבְּחֵרְתָּ הַיִּסּוּרֵין!! שֶׁנֶּאֱמַר: (שם לו, כא) 'הֲשִׁמְרָ אֶל תִּפְּן אֶל אֵן כִּי עַל זֶה בְּחֵרְתָּ מַעֲנִי'. לְכַךְ קָשָׁה עֵינִי מִכָּל הַיִּסּוּרֵין, לְכַךְ נֶאֱמַר: 'אַתְּ הָעֵינִי עִמָּךְ', אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא יֵדֵי עֵינִיתוֹ אֶלֶּא שְׂאֵתָה נוֹטֵל הַיָּמֵן רַבִּית!! הִרִי: 'אַתְּ הָעֵינִי עִמָּךְ'.

ד. מדרש רבה.

פרק כב' פסוק כד:

- אלות
1. קרא שנית את הפסוק וקבץ מהו בדיוק הדיון ומה בקבי"ה מקבץ מאתנו?
 2. מה קושי מוצא המדרש בצירופי הלשון fe: "את הצני צמק" ואיך הוא מסביר?
 3. מה היה מחנו fe איוב, מה פחה, והאם הצטרף אל כק?
 4. מה הקבי"ה תופץ לכן מאתנו?

* * *

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק כג' פסוקים כד', כה':

61. וקשה לרבינו, כיצד יעלה על דעתו לעבוד את אלהי העמים שזה עתה כבשו ("והכחדתיו"!); הרי הצלחתם במלחמה מוכיחה את אולת ידם וחוסר אונם של אלהים אלה! 62. והשוה עיקרים ספר שלישי פרק יד בפירוש הפסוק "השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרוש לאלוהיהם" (דברים יב, ל) המקשה: ופשט הכתובים הוא דבר מתמיה מאוד... וכי מפני שיראה אותם נשמדים מפניו ינקש אחריהם?!

כה
63. כלומר, אחרי שתקיימו את כל אשר צוה בפסוקים הקודמים. אין כאן, איפוא, מצוה חדשה, אלא תוצאה מביצוע המצוות הקודמות. על התוצאה הזאת תחול הברכה שבפסוקים הבאים. 64. לא מצאתי מקור בכתובים לימקומות. ואולי כוננת רבינו לדברים יב, א. 65. אלא חומרים הנוצצים לבריות הגוף בלבד, ובמילא הנכלעים בתוכו ומתכלאים בו. 66. כלומר, ממקורות חיצוניים, לעומת ה"לחם" = האוכל שהוא פנימי. וכן בבחי כשם ראב"ע: יש תחלואים בתוך הגוף מצד המאכלים והמשקים הנכנסים בגוף. ויש תחלואים מחוץ לגוף מצד שינוי האויר כפי השתנות מערכת הכוכבים. ועל כן יבטיח הכתוב כי עם התורה והעבודה יברך השי"ת מזון האדם שיהיה בכוח תולדתו להסיר התחלואים מעליו. ועם ההבטחה הזאת הצדיק המקיים התורה לא יצטרך אל רופא, וזהו שכתוב "וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים".

(כד) לא תשתחוה לאלהיהם⁶¹. שלא תעשה כמו שעשה אמציהו אחר שכבש את שעיר "ויבא את אלהי בני שעיר... ולפניהם ישתחוה" (דברי הימים ב, כה, יד). שאולי חשב לרצותם שלא יקצפו עליו על שהרג את עובדיהם⁶².

(כה) ועבדתם את ה' אלהיכם. ובהוה האפן מעבדותו⁶³, כי אחר שיאבדו האמות (פסוקים ככ-כג) ופסיליהם (פסוק כד) והמקומות אשר עבדו שם⁶⁴ לא יהיה לכם מסית ומדיח מעבודתי. וברך את לחמך. שיזוננו, ולא יולידו מותרות מחליאות⁶⁵. והסרתי מחלה מקרבך. הבה מצד האויר או המערכת⁶⁶.

- אלות
1. מהו הקושי או הקשיים שפרשנו מוצא בפסוק כד'?
 2. תשובתו לכך הינה כוללנית, מהי?
 3. פרשנו קובץ כי הנאמר בפסוק כה' אינו מצוה חדשה, כי אם תוצאה מן הנאמר קודם, איך ולמה?
 4. מהי הברכה ואיך היא מורחבת ופועלת?

* * *